

BOROVNIŠKO BREZNO

STONE PALČIČ

Težki deževni oblaki so viseli nad Borovniško kotlino, iz njih je rahlo pršil dež. Dolgočasna nedelja, doma nisem imel obstanke, v hribih je snežilo brez prestanka. Kam naj grem?

Zapeljal sem k prijateljem. Na Pokojišče gremo, v brezno, ki se konča pri trinšestdesetih metrih.

Planota Menišija, starodavno ime! Nekaj stoletij je bila last Bistriškega samostana. Orjaške smreke z vejami do tal, ovešene z lišaji, svet poln udorin in brezen, dom za medveda in raj za visoko divjad, za jelena, ki s svojim rogovjem ponosno brani svoj trop pred tekmeči, za krdela divjih prašičev, ki zadovoljno krulijo v blatnih kotanjah, šola za gamsje mladiče, ki so v Peklu napravili prve korake v spremstvu matere.

Ustavili smo se na jasici ob cesti. Veter je vršal po vrhovih smrek, bučalo je, ječala so drevesa. Ena sama mogočna simfonija.

»Kaj pa je?« je vprašal Jani, ki je pravkar pripeljal za nami. »Nič, samo odkopat gremo brezno, za katero je zvedel Pero.« »Kaj se ti plete v glavi?« se je zdajci razkuril Fotr. »Dogovorimo se vsi za enega, ti pa bi odkopaval drugega. Če ne gremo skupaj, jaz ne grem.« »Pa nič. Pa jo potegni domov!«, smo se rogali. Vedel pa sem, če bo le kdo šel, bo šel on. Precej sva že skupaj obredla hribov pa jam in gozdov, prepričan sem, da bi vsak prej odnehal. Oba sva napol Rakičana in oba ravno prav trmasta. In optali smo si nahrbtnike pa odkrevsali skozi mrakobno goščavje k še neznanemu breznu.

Velika skala je zapirala vhod, le majhna luknja je dala slutiti, da je spodaj nekaj za nas. Seveda smo najprej vrgli v globino nekaj kamnov, poslušali in šteli sekunde. Okrog dvajset metrov bo. Sekirico v roke in hitro smo imeli dva pripravna kola iz sušic. Počasi smo skalo spodkopali z ležišča. Z mogočnim treskom se je razletela na dnu. Ko smo videli, kakšen jašek se je odprl pod nogami, smo se takoj odločili, da se bomo vanj spustili, ne pa bi šli do tja, kamor smo bili namenjeni. Od neučakanosti nas je kar razganjalo. Mrzlično smo premetali vrvi in pripravili vse za spust. Ker je vhod v brezno na zgornjem robu velike udorine, smo računali, da bi utegnili biti globoko okoli petdeset metrov ali še več. Kdo bo »poniknil« prvi? Vsak bi rad prvi videl, ali so naša pričakovanja kaj prida ali ne. Ali se ta jašek nadaljuje ali ne? Oddirjal sem v avto po pozabljeno naglavno lučko. Glej ga hudiča, v teh petih minutah, ko me ni bilo tam, so trije fantje oddivjali po vrvi navzdol. In tako smo Pavle, Jože in jaz čepeli okrog luknje, buljili v temo in čakali na novice iz jame. Veter je strupeno užigal mimo ušes in nas močil z drobnimi kapljicami.

»E, ne bomo več čakali!«

Drug za drugim smo se spustili v temo. Pet metrov — polica, dva metra — polička, nato pa jašek z gladkimi stenami, kot bi se spuščal v vodnjak.

Pridružili smo se Vinetu, Janlu, Perotu, ki so že iskali pot naprej. Tu na dnu se je brezno razširilo v malo večjo dvorano in s stropa je skoraj curkoma kapljala voda. Fotoaparat sem zavil v vrečko in jo porinil v nahrbtnik. Oblezli smo vse luknje in končno v najnižjem delu votline našli razpoko. Bo tu nadaljevanje? Vine je začel nabijati s kladivom. Jožeta je kar nosilo od veselja, ko je zagledal jamsko kobilico, hlp za tem se je že navduševal nad kristali, mi pa smo se rahlo norčevali iz njega. Takrat pa je Vine v luknji zatulil kot šakal, nekaj časa smo poslušali celo serijo nespočasnih besed, česar pri njem nismo pričakovali, nato pa samo še zamolklo stokanje.

»Vine, kaj ti je?«

»Uhhh!«

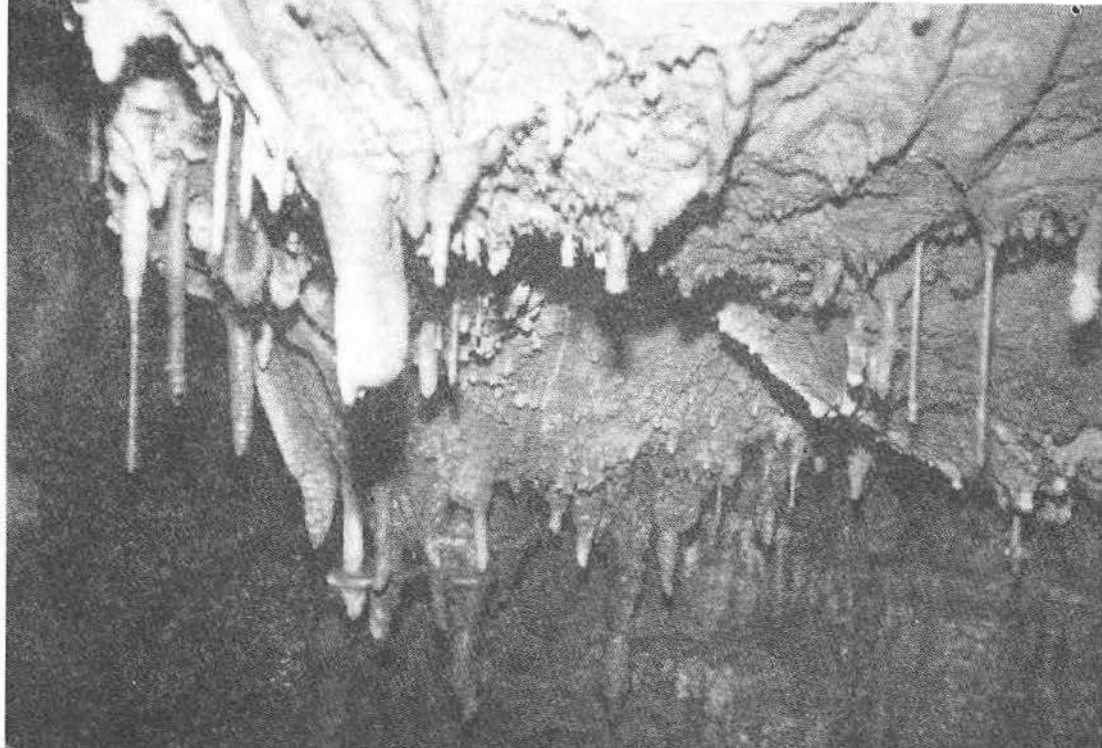
»Vine, kaj je, reci no!«

»Aaaaaa!«

Zdaj nam je bilo dovolj. »Vine, zini že, kaj je narobe!« Potem smo zagledali zadnjo plat in končno glavo, pravzaprav eno samo mastno ilovico. Ubogi Vinček je treščil kladivo ob tla in izdaval: »E, kar naj gre kdo drug kopat, jaz imam za danes dovolj!« Revež se je z ročajem kladiva treščil v oko in si ga zapacal z ilovico. »Vine, to je pa zato, ker si šel prvi v jamo! Kazen mora biti vzgojna!«

On pa se je zgruznil na kamen kot kup nesreče in ni znil nobene več.

Potem smo začeli kopati kar naravnost v tla pred poklino in zvalili na dan skalo, težko kakih dvesto kilogramov. Ko so se tla začela nevarno tresti, sem v dobro poč zabil zatič, Jani se je privezal in končno predrl zamašek nad meandrom, ki je držal v naslednje brezno. To je bilo seveda treba posneti na film. Pot navzdol je bila odprta. Prej ne gremo ven, dokler ne pridemo do konca. Ura je bila pet popoldan. Pripravili smo drugo vrv in se spustili drug za drugim petnajst metrov nižje v dvorano, iz katere je držal desno navzdol rov v drugo, polno kapniških tvorb, zaves, stebrov in sige

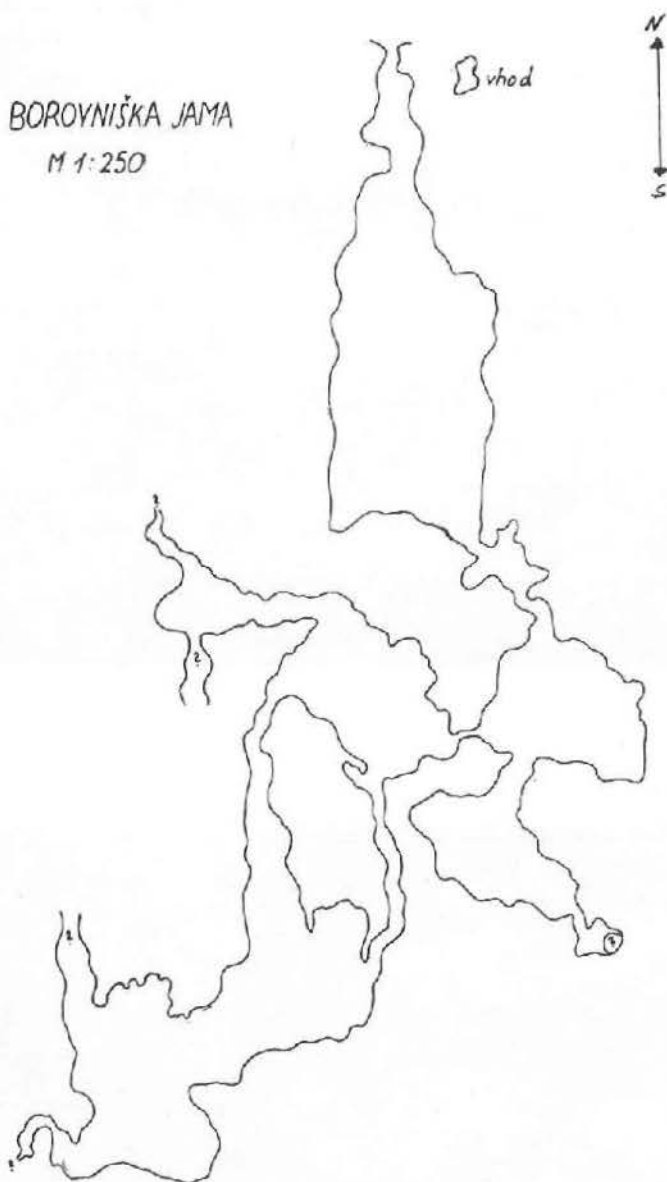
Motiv iz Borovniške jame

Voda-stvarnica v Borovniški jami

BOROVIŠKA JAMA

M 1:250

v majcanih jezercih. Iz te se je grezil v tla preduh, ki pa se je po petih metrih razširil v še eno dvoranico z breznom v tleh. Žal pa je bil v začetnem delu za nas preozek. Kar ponoreli smo od veselja, se razkropili na vse strani in še bolj vnoto iskali nove prehode. Iz druge votline smo se splazili skozi razpoko v sosednjo, še večjo. Tudi ta je bila polna kapnikov in razlomljenih sigastih plošč. Odkrili smo še tri brezna. Skozi luknjo v stropu je bilo videti še večjo dvorano, pa so nam grozile z ilovico sprijete skale. Očitno smo bili nekje pod vrtačo, vidno zgoraj v gozdu. Nismo mogli odločiti, kaj naj najprej raziščemo. Slikal sem, slikal, kot da je film neskončen. Tedaj je števec posnetkov pokazal, da je filma le konec. Ko pa sem aparat odprl, sem ugotovil: filma nisem imel v njem. Lahko si mislite, kako izdelana tarča smeja in zbadanja sem bil. Zbrali smo se v krog, iztulili svoje veselje in izbrali ime: Borovniško brezno. Z Janlom sva se odločila, da greva še naprej. Privezala sva tretjo vrv na močan kapnik in jo vrgla v najbolj pripraven jašek. Komaj sem se stlačil skozi ozko grlo v meander, si pripravil »diferja« in se spustil naravnost skozi okroglo odprtino v stropu največje

dvorane, kar smo jih odkrili do sedaj. Takoj sem zavil na ogleda in odkril malo »morje« lukenj in kapnike, ki so peli kot zvonovi. Kmalu je bil prijatelj pri men i in sva ugotovila, da naravnega prehoda kam globlje očitno ni. Sigaste plasti so pričale, da je tu nekoč moralo biti Jezero. Treba bo odkriti, če je voda otekla po kakšnem lepem rovu, ki bi bil uporaben za nas.

Vrnla sva se k vrvi, pripravil sem si prusikove zanke in pričel z vzponom. Nekaj časa sem onegaval gor in dol, nato pa je le steklo in počasi sem nabiral metre. Kmalu je tudi Jani pripraskal za meno j. V srednji votlini sva pobrala nahrbtnik in vrv, drugi fantje pa so tačas že bili pod vstopnim breznom. Spet sva porivala vozle po vrvi navzgor. Kar dobro sem zakuhal. V prvi dvorani sta naju čakala Pero in Pavle, Jani pa jo je takoj odkuril na prosto z nalogo, da pripravijo škripec, da nas in opremo potegnemo iz jame. Potoval sem navzgor zadnji. Visel sem kot »salama v dimniku«. Čudna salama s polnim nahrbtnikom. Pa sem si mislil: »E, fantje, saj vas je pet! Me boste že potegnili.« In so me vlekli. Počasi sem se bližal luknji in opazil, kako je zgoraj svetlo. Verjetno je Jože prižgal svojo karbidovko. Na robu pa sem se počutil, kot bi prišel iz groba. Fantje so najbrž hoteli imeti domače vzdušje pa so prižgali le okrog vhoda štiri sveče. Metale so pošastne sence po grmovju.

Sprejeli so me z veselimi vzkliki:

»O, fotr, si že zunaj? Težak si pa kot prašič, da veš! Boš malo kačje sline? Pa ona cigareta bi se ti prilegla, ne?«

Noč je ogrnila zemljo. Trda tema je zagospodovala v grajskih gozdovih. Veter je trg al oblake, redke snežinke so se vspale iz njih. Med vrhovi smrek pa so sramežljivo mežikale mrzle zvezde. Čeznje so jadrali oblaki.

Odhajamo. Globoki gozd bo spet užival svoj mir.

Podatki o breznu

Borovniško brezno leži na planoti Menišiji, napol poti med Borovnico in Pokojiščem. Odkrili in delno raziskali smo ga 25. 3. 1979 in prišli do globine približno 70 m. Najdaljši spust je 25 m, raziskanih je 5 dvoran, možnosti za nadaljevanje so še v treh breznih in dveh odprtinah — v stropu tretje in pete dvorane.

V breznu smo bili: Peter Japelj in Jože Pristavec iz Borovnice, sicer člana Jamarske sekcije PD Železničar Ljubljana, Vline in Pavle Švigelj, Janez Rot in Tone Palčič, vsi člani PD Borovnica.

GORSKI KULTURNI

POMNIKI NA KOROŠKI JEZIKOVNI MEJI

OŽBE LODRANT

Obiskovalcu Koroške vzbujajo pozornost številne kapelice, ki pestrijo zeleno pokrajino. Z okoliških gričev in pobočij ga pozdravljajo samotne cerkvice. To so kultni spomeniki tukajšnjega ljudstva. Postavljeni so bili včasih na ukaz gosposke, večinoma pa po želji prebivalcev v spomin kakega izrednega dogodka, bodisi v domači družini ali v širši soteski.

Dve svetovni vojni in druge velike spremembe so močno zabrisale, zakaj so ti spomeniki nastali, tako da mladi rod že skoraj ne ve več za ime, kaj šele, zakaj so jih naši predniki postavili.

S tem razmišljanjem bi rad zbudil spoštovanje do naših prednikov, ki se niso ustrašili težav in naporov. Mnogokrat na mestu spomenika ni bilo potrebnega gradiva, včasih niti vode ne pravega dostopa.

Ko sem začel iskati zgodovinske vi re o nastanku teh zgradb, sem ugotovil, da jih največkrat zavijajo v megleno davnino najrazličnejše etiološke legende, včasih pa so na razpolago prav natančni popisi okoliščin, ki so sprožile zidavo.

Ob koncu tega zapisa je priložen seznam obravnavanih pomnikov, urejen po nadmorski višini stavbe.